

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS

MENŲ FAKULTETAS

DAILĖS KATEDRA

JOLITA BARZINSKAITĖ

Dailės (grafikos) magistro studijų studentė

**Kūno kalba šokyje grafikos darbų kolekcijoje „Jungtys“
The body language of dance in the collection of graphic works
„Connections“**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas:
prof. Vaidotas Janulis
Darbo recenzentė:
asist. Vaiva Kovieraitė

Šiauliai, 2016

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS	5
1. KONCEPTUALI KŪNO APIBRĖŽTIS	8
1.1 Istorinis kūno sampratos suvokimas	8
1.2 Kūno vaizdavimas mene	9
2. ŠIUOLAIKINIO ŠOKIO SAMPRATA IR RAIDOS YPATUMAI	10
2.1 Sociokultūrinis modernaus šokio formavimosi kontekstas	10
2.2 Šiuolaikinio šokio formos metamorfozės	13
2.3 Plastinė kūno kalba	15
3. ŽMONIŲ TARPUSAVIO SANTYKIAI ŠIUOLAIKINĖJE VISUOMENĖJE	18
3.1 Šiuolaikinių žmonių gyvenimo būdas ir tarpusavio santykiai	18
3.2 Individuali žmogaus laisvė	19
3.3 Masinė kultūra ir asmenybės tapatumas	20
4. KŪRYBINIŲ DARBŲ REALIZAVIMAS	23
4.1 Darbo temos pasirinkimas	23
4.2 Darbo temos vystymas ir kūrybiniai bandymai	23
4.3 Baigiamojo darbo etapiškumas	26
4.4 Kolekcijos „Jungtys“ analizė	29
IŠVADOS	31
LITERATŪRA	32
PRIEDAI	35

SANTRAUKA

Baigiamojo darbo tema ir objektas yra žmogus, jo kūno raiška šokyje ir santykis su kitais žmonėmis.

Teorinėje dalyje apžvelgiau istorinę kūno bei šiuolaikinio šokio sampratą, kūno vaizdavimą mene, taip pat plastinę kūno raišką. Analizavau masinės kultūros ir šiuolaikinių technologijų daromą įtaką žmonių tarpusavio bendravimui ir savo asmenybės naikinimui. Taip pat nagrinėjau žmogaus asmenybę pagal filosofų teorijas.

Judėjimo, būties, žmogaus kūno, kūno raiškos panašumų ieškojau kituose menininkų darbuose. Surinkta medžiaga buvo pritaikoma eskizų kūrimui ir tolesniam kolekcijos vystymui.

Magistrinį darbą sudaro 10 - ies vienodo formato darbų ciklas atliktas skaitmeninės grafikos technika. Kompozicijoms kurti buvo naudojama Adobe Photoshop programa.

Kolekcijoje „Jungtys“ nagrinėjama šiandieninė žmogaus būseną, kuomet viskas yra suvienodėję ir įvairūs objektai bei savybės tampa nebe asmeniška, o visuotina problema. „Sintetinis“ žmonių bendravimas kelia didžiules diskusijas dėl to, kas šiame gyvenime yra mums svarbu ir priimtina. Kiekvienas pateiktas kūno judesys yra komunikacija su išoriniu pasauliu ir savo jausmų atspindys.

SUMMARY

The theme and object of this Thesis is human, the expression of ones body in a form of a dance and relations with other humans.

The Theory part of the thesis overviews the historical conception of the human body and contemporary understanding of dance. I analyzed the influence that mass culture and modern technology has in human interaction with others as well as the destruction of our self-identity. I also examined human personality as described by philosophical theories.

I looked for movement, existence, human body, and body expression similarities in the works of other artists. The information collected was adapted to create and further evolve the exhibits of this collection.

Masters work is made up of 10 artworks of the same digital format, created using Digital techniques. Adobe Photoshop software was used in the creation of the composition.

Collection „Connections“ investigates how in the current state of humanity, everything around us is becoming indistinguishable, and various objects as well as unique features are no longer personal, but a societal problem. The artificial interaction between people is generating huge discussion as to what really matters in our lives and what is acceptable in today's society. Every bodily movement is in itself an interaction with the surrounding world and the expression of ones emotions.

IVADAS

Šiuolaikinė vartotojiška visuomenė didelį dėmesį skiria žmogaus kūnui, kuris tampa identiteto, įvaizdžio ar net karjeros sėkmės kriterijumi. Kūnas, yra laikomas didžiuliu informacijos šaltiniu, kurio pagalba mes komunikuojame su aplinkiniais ir taip gebame reprezentuoti rasę, lytį, amžių, socialinį statusą, o pati kūno kalba geba reprezentuoti žmogaus emocijas bei jausmus. Visą tai galėtume įvardinti apibendrintai. Taigi kūnas yra visuomenės priimtų normų, bei išorinių veiksnių atspindys. Visais laikais žmogaus kūnas buvo vienas iš populiariausių objektų, kurį tirdavo daugelis asmenų, pradedant nuo mokslininkų ir baigiant menininkais. Ne kas kitas, o menininkai žmogaus kūną sugebėjo paversti ne tik meno kūrinium, bet ir didžiuliu, gal net didžiausiu komunikacijos objektu. Vaizduodami žmogaus kūną menininkai jame užkoduodavo ne tik išorinį grožį, bet ir perteikdavo įvairias gyvenimiškas situacijas, įvairias žinias, socialines vertybes, tradicijas, madas, nuostatas ir normas. Pažvelgę į kūrinius, kuriuose yra vaizduojamas žmogaus kūnas, mes užduodame ne tik sau, bet ir išorinei aplinkai daugybę klausimų, kurie išprovokuoja atvirą diskusiją.

Kiekvienas menininkas kūną, o ir pačią transliuojamą žinią, pateikia vis kitaip. Todėl savo grafikos darbų kolekcijoje reprezentuoju žmogaus kūną, jo raišką per šokį. Per jame pateiktus junginius bei formas. Per šokį išreikšti žodžiai ar visa istorija greitai pasiekia žiūrovo akis bei suvokimą apie tai, ką yra norima pasakyti. Komunikacija šiuolaikinėje kūryboje yra vienas iš svarbiausių objektų. Todėl šokyje kūnas yra priemonė, kuris atspindi šiandieninio žmogaus būklę. Šokis yra ne kas kita, kaip kūno kalba, kuria mes kalbame neverbaliniu būdu taip perteikdami savo emocijas, jausmus, išgyvenimus. Dažnas šokis ar paprasčiausias šokio elementas geba papasakoti daug daugiau nei būtų galima įvardinti žodžiais.

Grafikos darbų kolekcijoje „Jungtys“ akcentuojama šiuolaikinio žmogaus būseną. Jau iš esmės tik gimęs žmogus yra išskirtinis, jo misija į gyvenimą įnešti kuo daugiau naujovių, tačiau mano darbuose reprezentuojamas žmonių suvienodėjimas, savęs neatradimas, „sintetiniai“ tarpusavio žmonių santykiai, asmenybės praradimas. Mes su niekuo nesijungiame, tačiau kiekvieną dieną ieškome vis kitų objektų ar kažkokių tiesų prie kurių galime priartėti ir susijungti. Žmogaus vertės nustatymas egzistuoja tik sistemoje, kuriai turime paklusti, o dramatiškas, suvaržytas kūnas reprezentuoja laisvės stoką.

Darbo problematika.

Grafikos darbų kolekcijoje „Jungtys“ nagrinėjama problema – žmogaus šiandieninė būseną, kuomet viskas yra suvienodėję ir įvairūs objektai bei savybės tampa nebe asmeniškai, o visuotina problema. „Sintetinis“ žmonių bendravimas kelia didžiules diskusijas dėl to, kas šiame gyvenime yra svarbu ir priimtina, o kas tėra palikta po asmenine kauke. Ši problema yra sprendžiama pasitelkiant šokį ir jo elementus. Per jį net ir visiškai suvienodėję bei nutolę vienas nuo kito žmonės gali save identifikuoti ir išreikšti asmeniškai, pateikdami savo santykį su aplinka. Kiekvienas kūno judesys yra komunikacija su išoriniu pasauliu ir savo jausmų atspindys.

Temos aktualumas ir šiuolaikiškumas.

Kasdieninis spartus žmogaus tempas, informacinių technologijų gausa mus priverčia paklusti visuotinei sistemai, o savęs realizavimas tampa nesuprantamu reiškiniu. Šokis, tai priemonė per kurią žmogus gali save realizuoti ir išsakyti savo emocijas. Tai savotiška meditacija, kurios metu žmogus atsiveria aplinkai ir pasirodo toks, koks jis yra. Šokis šiuolaikinėje kultūroje užima vis didesnę vietą. Tai išraiška, per kurią galime komunikuoti su aplinka ir priartėti prie susvetimėjusių žmonių. Tokiu būdu atsiveriama ir visiškai nutolstama nuo esamos sistemos. O tai yra pagrindas norint produktyviai gyventi ir būti nesusietam su pilka, niekuo neišsiskiriančia mase. Ši tema yra aktuali, nes šokis siekia atspindėti šiandienos socialines realijas, ieško įtaigesnių formų, kurios atitiktų visuomenės problemas.

Objektas.

Grafikos darbų kolekcija „Jungtys“.

Tikslas.

Išanalizuoti kūną, kaip komunikacijos priemonę bei pagrįsti žmogaus sielos išsilaisvinimą šokyje.

Uždaviniai:

- Išanalizuoti teorinius šaltinius tinkančius darbo temai
- Išanalizuoti darbo temą
- Aptarti kūno sampratą
- Suformuoti darbo koncepciją
- Sukurti grafikos darbų kolekciją „Jungtys“

Metodai.

Mokslo ir mokslo populiarinimo literatūros analizė ir apibendrinimas, darbų analizavimas ir sisteminimas.

1. KONCEPTUALI KŪNO APIBRĖŽTIS

1.1 Istorinis kūno sampratos suvokimas

Visais laikais žmogaus kūnas buvo įdomus tyrimų ir analizių objektas, paskatinęs rasti įvairiems būdams ir metodams jį pažinti. Istoriniame kontekste kūnas buvo traktuojamas skirtingai. Tam įtakos turėjo kultūriniai, religiniai ir politiniai veiksniai. Todėl tampa svarbu apibrėžti kūno sampratą, funkcijas ir jo tobulinimo pokyčius bei įvardinti šiuolaikinėje visuomenėje egzistuojančius požiūrius, kurie leistų analizuoti kūno reprezentavimą šiuolaikiniame šokyje. Reprezentavimas tampa tam tikra socialinių procesų išvada, atspindinčia kintančias realijas ar net vertybes.

Dauguma terminų ar sąvokų turi konkrečią ir labai sistemingą vystymosi kryptį, kurios yra apibrėžtos ideologinėmis, religinėmis, istorinėmis ar kultūrinėmis sąlygomis. Tačiau yra tam tikros sąvokos, kurias norint išsiaiškinti reikia įvertinti jų daugialypį socialinį kontekstą. Viena iš šių sąvokų – kūnas. Į žmogaus kūną galima žvelgti dvejopai: kaip į tą, kuris yra biologinis organizmas, panašus į kitus organus ir klaidina tikrąjį suvokimą, arba kaip į pagrindinį pasaulio pažinimo matą, kuris geba kisti sąveikaudamas su išorine aplinka ir visais kitais esančiais objektais.

Daiktiškas žmogaus kūno suvokimas ir dualistinė žmogaus samprata Vakarų filosofijoje atsirado dar Antikos laikais ir tokį požiūrį palaikančios tezės sutinkamos jau Platono, Aristotelio ir kitų filosofų darbuose. Viduramžiais toks požiūris galutinai įsitvirtino ir įgavo visuotinį pripažinimą. Tačiau šis požiūris į žmogaus kūną buvo kraštutinai neigiamas, net paniekiantis. Tuo laikotarpiu žmonės bijojo ne tik kūniškai kontaktuoti su kitais asmenimis, tačiau lygiai taip pat jie bijojo ir savo paties kūno. Visa tai nutiko ne be reikalo. Kuomet būdavo deginami inkvizacijos laužai, bažnyčia turėjo labai didelę įtaką valdžiai, todėl kūnas buvo laikomas tik laikina sielos buveine. Vyravo požiūris, kad kūnas suvaržo sielą, silpnina žmogų ir jį gundo. Taip pat buvo tikėta, kad jis neleidžia priartėti prie Dievo, nes kūnas buvo pririšamas prie gamtos. O krikščioniškoji religija neigiamai vertino visą kūniškumą ir teigė tai, kad kūnas yra pilnas geidulio ir nuodėmės.

Nutolus nuo viduramžių ir pažvelgus į vakarų filosofiją galėtume teigti, kad „Vakarų kultūrai yra būdingas kūną sudaiktinantis požiūris, kai aš yra suprantamas kaip vidinių patirčių suma, psichologinis pojūčių srautas, siela ir t.t., o kūnas suvokiamas kaip išoriniame pasaulyje egzistuojantis daiktas tarp kitų materialių daiktų, su kuriuo aš yra kažkoku būdu susijęs“.¹

Dualistinės pasaulio perskyros, požiūrio į žmogų įtvirtintojas yra laikomas – Renė Dekartas

¹ Prieiga per internetą: <http://aplinkkeliai.lt/filosofijos-istorija/dualistine-zmogaus-samprata-fizinio-ir-fenomenologinio-kuno-perskyra/> [žiūrėta 2015 gegužės 8d.]

(pranc. René Descartes). Jis demistifikuoja aristotelinę fiziką, kuri buvo kuriama remiantis gyvo kūno patirtimi, ir kurioje visi kūnai judėjo, realizuodami savo teologinius siekius. Atmetus subjektyvius norus ir siekius, kūną buvo galima traktuoti kaip fizinį kūną, t.y., kaip tokį kūną, kuris visiškai abstrahuotas nuo subjektyvių išgyvenimų ir būsenų. R. Dekarto suvokimu, kūnas yra tik mašina. O kūno judėjimas erdvėje paklūsta tiems patiems dėsniams, kaip ir bet kokio kito mechanizmo judėjimas: kūno organai veikia panašiai kaip mechanizme esančios spyruoklės. Negana to, kūno judėjimas, rankų ar kojų judesiai niekaip nėra surišti su sąmonės (sielos) veikla.²

1.2 Kūno vaizdavimas mene

„Žmogaus kūnas yra geriausias žmogaus sielos vaizdas“ – taip teigė Liudvikas Vitgenšteinas³ (vok. Ludwig Josef Johann Wittgenstein; 1889 – 1954 – austrų filosofas, Kembridžo universiteto filosofijos profesorius).

Visų laikų dailininkai aukštino žmogaus kūną ir jo sielą. Žmogaus vaizdas apskritai yra pagrindinė tema, per visą meno istoriją, todėl žmogaus kūnas tampa svarbiausiu vaizdavimo objektu. Tik kūno pagalba plastikoje išreiškiama ir žmogaus dvasia. Daug istorinių dailės stilių, tendencijų ir krypčių suformuoja savo paties nuostatas vaizduojamo žmogaus pavidalais: apibendrintais – klasikiniiais, individualizuotais – portretiniais, deformuotais, aprengetais, apnuogintais ir t.t. Visas šis meno klodas priklauso vaizduojamajai sferai, kai žmogaus kūnas perkeliamas į kitą medžiagą ir būvį, kai žmogaus vaizdas (paveikslas) įgyja kitus egzistavimo parametrus (žmogus mirė, o jo materialus vaizdas tebegyvena).

Kita žmogaus kūno egzistavimo sfera mene atsiranda tada, kai pats žmogus, jo kūnas (jau nebe vaizdas) tampa meno objektu. Taip atsitinka tada, kai biologinis žmogaus buvimas yra sąmoningai kuriamas ir koreguojamas. Tarkime, žmogus rengiasi, šukuojasi, prausiasi ir t.t.

Vienas tokio tipo kūno vaizdavimo būdų buvo surengtas ir Šiaulių dailės galerijoje, šiauliečio menininko – Broniaus Rudžio instaliacijoje. Joje buvo pateikta foto – video dokumentų paroda PROCESSIO. Joje buvo sprendžiama kūniškumo situacija meninės kūrybos procese. Dailininkui surengti ir įvykdyti visą šį pasirodymą padėjo M – 13 menininkų klubo nariai.

² Jonkus D. *Patirtis ir refleksija: fenomenologinės filosofijos akiračiai, Monografija*, Kaunas:Vytauto Didžiojo universitetas, 2009,p.189

³ *Kūnas lietuvių kultūroje, Straipsnių rinkinys*. Šiauliai: Šiaulių universitetas, 2000,p.7

Žirkklėmis taisyklingomis juostomis buvo karpomi autoriaus baltiniai, jų išsirangymas karūnos vainiku, nuoga dailininko nugara ir ją supantys juodi, sužaloti asistentų švarkai sukūrė tarp kūno konkretumo ir atsietų simbolių balansuojančių stiprią vizualinę misteriją.⁴ Viso šio pasirodymo esmė buvo ta, kad buvo norima atskleisti, jog viskas gyvenime yra be galo trapu ir paklūsta išoriniams veiksniams, šiuo atveju žirkklėms.

Iš esmės menininkai visais laikais žmogaus kūną laikė įkvėpimo šaltiniu, per kurį jie galėjo realizuoti save ir savo darbą įprasminti bei užkoduoti istoriniame kontekste. Kaip pavyzdį renesanso laikų menininką – Mikelandželą (it. Michelangelo Buonarroti). Vienas garsiausių jo darbų yra – Dovydas. Skulptūra, kuri vaizduoja žmogaus kūną, biblijinį herojų. Pažvelgus istoriškai, šioje skulptūroje vaizduojamas žmogaus kūnas yra didžiausias Florencijos nepriklausomybės simbolių. Ir ką tai reiškia? Kad žmogus ir jo kūnas visais laikais buvo svarbiausias objektas norint išreikšti savo nuostatas ir, nesvarbu ar jos būtų politinės, ar kultūrinės. Neretai žmogaus kūnas yra minimas ir lietuvių literatūroje. „Širdis man verkia: tavo sielą suprasti vienas aš galiu“ – Maironis. „Pagijo kūnas, bet ne dvasia“ – J. Biliūnas.⁵

Prie šokančio žmogaus kūno yra prisirišusi ir viena šiuolaikinio meno atstovė – Ly Jarpes (Leah Yerpe's). Ji savo darbuose vaizduoja padidintą emocinį turinį scenoje. Didelio formato grafikos darbuose slypi skirtingos žmonių pozos, sukimosi momentai, šokinėjimai. Plaukiojantys ir krentantys ant žemės šokėjų kūnai pinasi tarpusavyje ir taip savaime suderina įvairius tarpusavyje iškylančius ženklus. Kūno išraiškai pasitelkta emocija, kurią šokėjai laisvai gali perteikti savo kūno judesiuose ir pozose. „Laužantys“ kūno judesiai, efektingi sukiniai ant grindų, neįtikėtinos akrobatinės formos ir net optiniai efektai – visa tai galime įvardinti kaip, laisvumą, kuris kontrastuoja su grafikos technika (žiūrėti 1 pav. 35psl).

2. ŠIUOLAIKINIO ŠOKIO SAMPRATA IR RAIDOS YPATUMAI

2.1 Sociokultūrinis modernaus šokio formavimosi kontekstas

Pasaulio kultūros istorija rodo, kad menas atsirado pirmykštėje bendruomenėje. Pirmuoju aplinkos suvokimo akstinu buvo ne emocijos, bet gyvybinių poreikių tenkinimas, o tą suvokimą apibendrinti padėjo praktiniai veiksmai.⁶ Didėjanti pirmykščio žmogaus patirtis daugelį veikslių

⁴ *Kūnas lietuvių kultūroje, Straipsnių rinkinys*. Šiauliai: Šiaulių universitetas, 2000, p. 40

⁵ *Lietuvių kalbos žodynas*, Vilnius, 1999, p. 8

⁶ Poškaitis K. *Šokio aprašymas*, Vilnius, 1992, p. 3

atitraukė nuo tikrovės, o tai sudarė puikias sąlygas įgyti savarankišką prasmę (pvz., medžioklės vaizdavimas) ko pasekoje viskas perėjo, į šokį. Drąsiai galime teigti, kad šokis yra viena seniausių žmogaus kultūrinės veiklos formų. Todėl yra pastebima, kad šokio istorija yra ne ką trumpesnė už pačią žmonijos istoriją. Tiksliai data, kada žmogus pradėjo šią veiklą, nėra žinoma, tačiau yra žinoma tai, kad jau akmens amžiuje žmonės užsiiminėjo šokiu, o piešinių likučiai ant uolų rodo, kad buvo šokama net ir 10 000 metų prieš Kristų. Dabartiniai šokiai nuo ankstesnių kardinaliai skiriasi. Anksčiau žmonių bendruomenės nebūdavo didelės, todėl ir šokius dažniausiai šokdavo individualiai – po vieną taip, kad nebūtų sąlyčio vieniems su kitais. Labai retai, bet pasitaikydavo, kad žmonės šokdavo ir ratu. Jei kalbėtume apie šiais laikais labai paplitusį ir itin mėgiamą šokio būdą – poromis, grupėmis, tai galėtume pabrėžti, jog toks šokimas atsirado tik prieš 5000 metų, kuomet buvo supinti vyrų ir moterų rateliai. Laiko tėkmėje šokis vis labiau vystėsi, įvairėjo jo formos ir paskirtis. Tačiau kad ir kaip būtų gaila, kalbėti apie ankstyvuosius Lietuvos šokio raidos periodus galime tik remdamiesi bendrąja istorija, lietuvių tautosaka, mitologija bei skurdžia archeologine medžiaga.

Šių laikų šokį galėtume įvardinti, kaip įvairių stilių mišinį. Anksčiau nusisovėjusios nuostatos pradingo ir susikūrė daugybė kitų, kūną išlaisvinančių šokių stilių. Dažnas iš jų turi savo krypties atmainas. Šokio pasirinkimas šiandieniniame gyvenime yra labai didelis: gatvės šokiai, pramoginiai šokiai, modernūs šokiai, liaudiški šokiai, linijiniai šokiai ir kt. Tačiau šiame darbe labiausiai bus akcentuojamas būtent šiuolaikinis, modernusis šokis.

Šiuolaikinis šokis yra scenos meno forma, kaip savarankiškas šokio žanras, atsiradęs XX amžiaus pradžioje vienu metu JAV ir Vokietijoje, kaip tam tikra reakcija, pasipriešinimas nusistovėjusiems griežtiems baleto kanonams. Pats terminas „Šiuolaikinis šokis“ neišreiškia vienos specifinės šokio technikos, o apima daug įvairių šokio sistemų ir metodų atsiradusių iš modernaus ir postmodernaus šokio tradicijų. Taip pat šis terminas apima įvairias vis dar besivystančias judėjimo filosofijas, kurios grindžiamos žmogaus kūno, kūno ir sąmonės tarpusavio ryšių studijomis.

Tuo laikotarpiu Amerikos ir Europos baleto menas išgyveno tikrai sunkų laikotarpį. Vis dažniau buvo pabrėžiamos technikos galimybės, vizualinis regimo pasirodymo efektas, todėl vis labiau menko baleto išraiškos turinys. Ko ne svarbiausia pasirodymo dalimi tapo įtaigios dekoracijos, kostiumų bei scenos efektų prabanga. Pats šokis nebeturėjo tokios reikšmės, kaip anksčiau, todėl buvo galima matyti, kad jis tapo daugiau dekoratyvia programos dalimi, kuri buvo linksma, nesudėtinga ir lengvai žiūrima.

Aukštesnių siekių turintiems to meto šokėjams buvo likusios tik kelios alternatyvos. Pasireikšti varjetė daugiau galimybių turėjo vyrai, atliekantys „specializuotus šokius“; dauguma jų buvo klumpių šokiai (atliekami su medžiu pakaltais batais, panašūs į stepą) arba kiti liaudies šokiai.⁷ Moterys šokiuose dažniausiai atlikdavo akrobatinius judesius, aukštai keliamų kojų ir sijonų šokius. Šis tikrai labai ribotas pasirinkimas paskatino tris amerikietes ieškoti naujų šokio formų. Todėl galime sakyti, kad šiuolaikinio šokio pradininkės yra ne kas kitas, kaip: Isadora Duncan (1877-1927), Loie Fuller (1862-1928) ir Ruth Saint Denis (1879-1968). Jos buvo išbandžiusios visas galimas šokio formas, tačiau tai netenkino jų meninių poreikių. Iš esmės svarbiausias dalykas yra tas, kad kiekviena atskirai save laikė kaip menininkę, o ne tik paprastą, žmones linksminančią atlikėją. Būtent todėl jos buvo pastebėtos ir traukė menininkų – rašytojų, muzikantų, dailininkų ir skulptorių dėmesį. Galime sakyti, kad kai kurių rodomų kūrinų tikslai buvo visiškai nutolę nuo pradinių moderniojo šokio principų. Savo kūryba menininkės siekė pakeisti nenatūralaus klasikinio baleto šokio standartus.

Kiekviena šokėja galvojo kuo įtaigesnes šokio ar jo apipavidalinimo formas. Todėl L. Fuller sugalvojo šoki, kuriame svarbiausia buvo besikaitaliojančių šviesų ir spalvų žaismas ant šokėjų daugiasluoksnių sijonų. Šokėjams judinant rankas, sijonai nuolat vilnijo, kartais pasiekti efekto padėdavo po jais slepiamos lazdelės.⁸ Iš esmės Loie Fuller buvo linkusi į mokslinius tyrinėjimus. Ji nuolat eksperimentuodavo su elektros apšvietimu (kuris tuo metu buvo ką tik atsiradęs), spalvotais filtrais, skaidrių projekcijomis ir kitais scenos technologijų dalykais. Be Loie Fuller tuo laikotarpiu spalvomis ir šviesa domėjosi kiti to laiko menininkai. Vienas iš jų buvo Žoržas Sera (pranc. Georges Seurat), išgarsėjęs savo puantilistinės tapybos darbais. Loie Fuller šiandien yra geriausiai žinoma ne kaip šokėja, bet kaip scenos apšvietimo naujovių išradėja.

Isadora Duncan neabejotinai buvo daugiau nei šokėja: ji giliai slepiamų arba net pasąmonėje glūdinčių moters troškimų išsivaduoti iš tradicinio žmonos ir motinos vaidmens, pasiekti seksualinės laisvės bei asmeninės saviraiškos simbolis.⁹ Ji nepaisė įprastų elgesio normų, todėl net ir po I. Duncan mirties jos vardas buvo siejamas su sensacijomis, tačiau visi puikiai žinojo, kad ji puiki menininkė, kuri siekia aiškiai apibrėžtų tikslų. Gyveno nuolatiniame šokio įkvėpimo šaltinių ieškojime, kuriuos laikė vidinį impulsą, besikoncentruojantį saulės rezginyje, iš kurio

⁷ Au S. *Baletas ir modernusis šokis*, R. Paknio leidykla, 2000, p. 87

⁸ Au S. *Baletas ir modernusis šokis*, R. Paknio leidykla, 2000, p. 88

⁹ Au S. *Baletas ir modernusis šokis*, R. Paknio leidykla, 2000, p. 89

atsiranda visi judesiai. Prigimtis menininkei buvo pati didžiausia įkvepėja ir vadovė. Propaguodama natūralumą, Isadora Duncan neketino atsisakyti formalios struktūros ir tvarkos, nes ji pastebėjo, kad natūralūs dalykai turi aišką sandarą. Pagrindiniai idėjų sėmimosi objektai buvo tokie, kaip vėjas ar bangų mūša. Visuose jos šokiuose atsispindėjo kasdieniniai judesiai: ėjimas, bėgimas, stovėjimas, šokinėjimas, nes visa tai paprastai įeina į kiekvieno žmogaus kasdienybę. Šokdama ji dažniausiai vilkėdavo trumpą graigišką tuniką ir dažniausiai būdavo basomis kojomis, todėl kai kurie amžininkai naująjį šokio stilių vadino „basakoju“. Isadora Duncan savo šokiams rinkosi paprastesnes ir kuo minimalesnes priemones. Kostiumai, dekoracijos ir temos buvo paprastos, gyvenimiškos. Per savo kūno judesius šokyje menininkė norėjo intymiai bendrauti su žiūrovu. Pagrindinės temos buvo tokios, kaip: visuotinės emocijos, reakcija į jas, troškimai. Jos siekis buvo per rodomą šokį pasiekti tikėjimą gerosiomis žmogaus savybėmis: grožiu ir harmonija, drąsa ir ištverme.

Tuometinis modernusis šokis pateisino savo pavadinimą, nes jis atspindėjo daugelį šiuolaikinio pasaulio sunkumų ir prieštaravimų. Buvo galima drąsiai sakyti, kad tai buvo perspektyviausias ir labiausiai žvelgiantis į ateitį menas. Modernusis šokis sparčiai vystėsi ir skverbėsi į pasaulietišką visuomenę, gyvenimiškus reiškinius. Ko pasekoje nebuvo pamirštas ir lyrizmas, ir humoras. Svarbiausias dalykas buvo tas, kad modernusis šokis buvo nepertraukiamas, jis buvo vientisas, nes visus jausmus ir išgyvenimus buvo norima išreikšti kūno judesiais, o ne pagalbinėmis dekoratyviosiomis priemonėmis.

Pagaliau šokio mene pasibaigė ilgai trukęs baleto dominavimas. Žiūrovų mąstysena keitėsi, todėl jie nebemanė, kad šokėjai turi būtinai šokti ant puantų tam, kad šis menas būtų laikomas gražiu ar vertu dėmesio. I. Duncan, L. Fuller ir kiti menininkai įrodė, kad ir šokyje įmanomos įvairios alternatyvos. Žinoma, ieškojimų etapas dar nebuvo pasibaigęs, didžiausi pasikeitimai laukė ateityje, tačiau šių pirmųjų eksperimentatorių darbai paruošė pagrindą naujoms šokio meno kryptims.

2.2 Šiuolaikinio šokio formos metamorfozės

Apie 1927 m. atsiradęs terminas „modernusis šokis“ puikiai išreiškė šokėjų įsitikinimą, kad šokis turi atspindėti gyvenamojo meto pažiūras ir rūpimus dalykus.¹⁰ Daugelis naujosios kartos choreografų pradėjo tyrinėti pačio šokio prigimtį. Ankstesni moderniojo šokio kūrėjai vis tiek dažniausiai laikydavosi baleto įtvirtintų formalių vertybių. Buvo manoma, kad choreografija turi

¹⁰ Au S. *Baletas ir modernusis šokis*, R. Paknio leidykla, 2000, p. 119

turėti labai aiškiai apibrėžtus principus. Laikui bėgant „moderniojo šokio“ sąvoka apėmė labai platų šokio technikų ir principų spektrą. Kai kurių menininkų kūriniai buvo visiškai nutolę nuo pradinių moderniojo šokio principų. Meninė kūryba buvo didelio meistriškumo reikalaujantis procesas, kurio metu visi kūrinio elementai: šokis, muzika, erdvė buvo jungiami į vieną bendrą nedalomą visumą. Pažvelgus į scenos vaizdą buvo galima matyti savotišką tapybos darbą. Todėl visas scenos vaizdas dažnai būdavo lyginamas su judančia įrėmintą tapyba. Choreografas buvo tapatinamas su tapytojumi, nes jis parinkdavo žiūrovui reginius ir sutelkdavo dėmesį į skirtingus atlikėjus ar skirtingas scenos vietas.

Šią teoriją sugriovė Merce Cunningham, Alwino Nikolais, Paulo Tayloro ir kitų choreografų, kurie sekė šių kūrėjų pėdomis 7-ajame ir 8-ajame dešimtmėčiais, darbai. Atsisakius reikalavimo, kad šokis būtinai turi pasakoti istoriją arba perteikti emocijas buvo žengtas lemtingas žingsnis į naujos šokio koncepcijos plėtojimą. Atsisakę siužeto kūrėjai galėjo eksperimentuoti su šokio forma, kūno plastika.

Merce Cunninghamas (1919 – 2009) legendinis amerikiečių choreografas ir šiuolaikinio šokio reformatorius. Jo darbuose choreografija, scenografija ir muzika buvo traktuojamos kaip savarankiškos kategorijos: nors muzika skambėjo tuo pačiu metu, kai buvo šokama, o scenografija užėmė tą pačią erdvę, nė vienas iš šių kūrinio elementų nebuvo susijęs su šokiu. M. Cunninghamas išlaisvino choreografiją nuo tradicinių geros kompozicijos principų, nuo minties, kad kiekvienam šokiui būtina aiškiai nustatyta pradžia, vidurys ir pabaiga.¹¹ Jis buvo įsitikinęs, kad „bet kas gali sekti po bet ko“. Jo šokio pajautimas ir suvokimas buvo kitoks nei senojo baletu ar moderniojo šokio. Jis savo choreografijoje nenaudojo loginio artėjimo prie kulminacijos. Nejudėjimas jo šokiuose – sąmoningas pasirinkimas, o ne judesio stygius. Jo kuriamoje choreografijoje buvo visiškai kitaip išnaudojama erdvė. Priekinis, centrinis vaizdas kartu su solistu nustojo egzistuoti. Šokis buvo vystomas bet kurioje scenos vietoje, o vaizdą buvo galima stebėti iš bet kurios vietos. Galima sakyti, kad šis menininkas nesistengė žiūrovams papasakoti istorijos, nors pats siužetas galėjo įkvėpti jo kūrybą. Savo kūrimo maniera M. Cunninghamas buvo siejamas su meno ir muzikos avangardu.

Alwino Nikolais (1912 – 1993) dažniausiai pats būdavo savo darbų dailininkas bei kompozitorius. Jo įvairialypiai spektakliai jungė šokį, muziką ir kompoziciją. Savo idėjas jis pradėjo įgyvendinti tik 6-ojo dešimtmečio pradžioje. Jis teigė: „Aš norėjau, kad žmogus sugebėtų susitapatinti su skirtingos prigimties daiktais. Mes turime atsisakyti savęs, kaip visatos

¹¹ Au S. *Baletas ir modernusis šokis*, R. Paknio leidykla, 2000, p. 155

centro, suvokimo, kad užimtume mums priklausančią vietą erdvėje“.¹² Būtent todėl jis dažnai būdavo kaltinamas dėl dehumanizacijos, nes žmogus jo spektakliuose nebuvo vyraujanti tema. Jo šokėjai dažnai būdavo lyginami su nežemiškomis būtybėmis, kurie savo išvaizda primindavo gyvus organizmus matomus pro mikroskopą. Savo paties darbus jis lygino su neobjektyviu menu, kuriam didžiausias siekis buvo nevaizduoti realius daiktus, o atkreipti dėmesį į jų pačių esmę: formą, spalvą, sandarą, erdvę, laiką – dalykus, kuriuos choreografas laikė svarbiausiais. Jo kuriami darbai buvo primenantys į pirmųjų žmonių ritualus, kai žmonija dar nebuvo priklausoma nuo gamtos stichijų galios. Jis nereikalavo savo šokėjų vaidinti aktorais ir įsijausti į emociją. Didžiausias ir pagrindinis jo raginimas būdavo: „judesys, o ne emocija“. Paradoksalu, tačiau šokėjų judesiai padėjo kurti emocijų kupinus vaizdus. Choreografas nesistengė primesti savo minties, šokėjams jis suteikė didžiulę improvizacijos laisvę.

Judėjimo, kurį M. Cunninghams ir A. Nikolais laikė esminiu šokio komponentu, griežtai buvo atsisakyta viename ankstyviausių ir radikaliausių pažiūrų turinčio choreografo Paulo Tayloro (1930) kūrinuose. P. Tayloras yra sakęs, kad šiuolaikinio šokio pradžioje norėjo sugrįžti prie šokio pagrindų, todėl į savo choreografiją įtraukdavo kasdienius judesius, tokius kaip: ėjimą, bėgimą, sėdėjimą. Panašaus tikslo siekė ir Isadora Duncan, tačiau A. Nikolais savo darbuose siekė įtraukti judesius, atitinkančių vaizduojamojo meno objektus. Galime drąsiai teigti, kad pats populiariausias ir didžiausią reikšmę A. Nikolais karjeroje turėjęs spektaklis buvo kūrinys, neturintis siužeto, kuriame buvo atskleidžiama lyrinių judesiu žavesys – Aureolė (1962).

2.3 Plastinė kūno kalba

Jau nuo antikos laikų visose istorinėse epochose buvo skiriamas itin didelis dėmesys kūno kalbai, jos prasmei, svarbai ir grožiui. Europoje bene reikšmingiausia šio meno raidai yra senovės Graikijos choreografijos kultūra bei teatro menas, kuriame buvo itin vertinamas kūno judesiu grožis. Jis buvo tobulinamas žaidimais, įvairiais ritualais ir įvairia liaudies socialinių sluoksnių kūryba.

Žmogaus vidinę būseną visuomet galima atspindėti kūno judesiais. Įprasminta kūno raiška atsiranda tada, kai įvairiausiose gyvenimiškose situacijose mūsų kūnui reikia prisitaikyti prie aplinkos dinamikos ir psichofizinių procesų. Neretai kūno kalba suteikia daugiau informacijos nei pasakytas žodis ar atlikta daina. Taigi drąsiai galime teigti, kad kūno kalba yra itin reikšminga kiekvieno žmogaus gyvenime – jo egzistencinėje plotmėje ir vizualiajame mene.

¹² Au S. *Baletas ir modernusis šokis*, R. Paknio leidykla, 2000, p. 159

Pirmu atveju, judesys yra socialinė, psichologinė ir kultūrinė priemonė, lydinti mąstymą ir išreiškianti impulsyvų žmogaus bendravimą su žmogumi, antru atveju (t.y. meninėje veikloje) – tikslus ir prasmingas gestas yra išstobulinta judesio reakcija, išreiškianti daugiau nei psichofiziologinę būseną.¹³ Raiški šokėjo plastika moduliuoja dvasinį kuriamo personažo pasaulį ir tokiu būdu tas gyvenimas tampa vertybe.

Gestas – matoma meninė raiška.

Scenoje, kuriame yra rodomas šokis, gestas yra puikiai matoma meninės išraiškos priemonė. Gestas iš esmės yra būtinas ne tik žmogaus egzistavimui, bet ir pačiam pasirodymo veiksmui, nes tai yra priemonė, kuria žmogus geba perteikti savo išgyvenimus bei mintis. Šokdamas šokėjas juda, o judėdamas įvairiomis kryptimis ir būdais keičiasi ne tik veiksmo ir judesio vizija, bet ir yra sudaromas kontrastingas įvykių ir minčių kaitos įspūdis. Kai šis įspūdis yra sukuriamas, susidaro stebinčių žmonių reakcija, o tokiu būdu yra veikiamos jų emocijos. Todėl šitaip būtų galima apibrėžti sudėtingo gesto misiją šokyje – sulieti vidinius išgyvenimus su išoriniu pasauliu ir visą tai sujungti į vieną bendrą nedalomą visumą.

Drįsčiau, kad mene gestas turi ypatingą statusą. Todėl yra išskiriamos trys meno sritys, kuriose raiškus gestas yra itin svarbus:

- a) Literatūra (proza, poezija);
- b) Vaizduojamasis menas (skulptūra, tapyba, fotografija, kinas);
- c) Teatras, šokis, pantomima.

Vaizduojamajame mene judesys, poza užfiksuojama statiškai arba dinamiškai. Dailės meno rūšyje, o ypač skulptūroje, tapyboje, įamžinama emocinė personažo raiška, jo dvasinės būsenos akimirka. Iš išlikusių praėjusių epochų skulptūrų, bareljefų, freskų, raižinių olose, sukurtų tapybos meno šedevrų ir kt. sužinome mūsų pirmtakų gyvenimo ypatumus, biografijas, papročius. Tai tampa istorinių veikalų kūrybine medžiaga, kurioje matome puikų mizanscenos pojūtį, ekspresyvų judesį.¹⁴ Kartais patį žmogaus gyvenimą atspindi kūno rakursas, rankų padėtis, drabužių klostės. Kai poza yra užfiksuojama statiškai arba dinamiškai galima matyti tokiuose meno kūriniuose kaip: Anri Matiso (pranc. Henri Matisse) „Šokis“ (1910m.) (žiūrėti 2 pav. 36psl.), Umberto Bočionio (it. Umberto Boccioni) „Judėjimas erdvėje“ (1913m.), Antuano

¹³ Adomaitytė A., Mažeika A. *Raiškūs aktorius judesys*, Vilnius, 2012, p. 11

¹⁴ Adomaitytė A., Mažeika A. *Raiškūs aktorius judesys*, Vilnius, 2012, p. 21

Burdelio (pranc. Antoine Bourdelle) „Heraklis“ (1909m.), Eženo Delakrua (pranc. Eugène Delacroix) „Laisvė barikadose“ (1808m.) (žiūrėti 3 pav. 36psl.) , S. Krasauskas „Žaidimas“, „Veidmainystės siena“.

Sceninis gestas suvokiamas kaip ypatinga plastinės raiškos forma., atskleidžianti personažo vidinį gyvenimą. Toks meninis bendravimas gestu yra ir tobuliausiuose plastiniuose menuose – šokyje.

Atskirai verta apibūdinti ir žmogaus rankas, nes tai pati išraiškingiausia žmogaus kūno dalis. Jos gali būti visokios: šaukiančios, kenčiančios, mylinčios, prašančios, skaudamos ir kt. Rankose atsispindi visas žmogaus gyvenimas, jo mintys, džiaugsmas, rūpesčiai (rankų judesius esame pratę vadinti gestais, tačiau scenos judesio specialistai gestą supranta kaip viso kūno judesį tiek statikoje, tiek dinamikoje). Rankų gesto pavyzdžiams galėtume priskirti Leonardo Da Vinčio (it. Leonardo da Vinci) „Rankų etiudą“ (apie 1483) (žiūrėti 4 pav. 37psl.) ir Migelio Andželo (it. Miguel Ángel Silvestre Rambla) „Adomo koplyčios plafono freskos fragmentas“ (1508 – 1512m.) (žiūrėti 5 pav. 37psl.).

Franko Delsarteso gesto samprata

Frankas Delkartesas (pranc. Francois Alexandre Nicolas Cheri Delsarte‘as) (1811 – 1871) – prancūzų dainininkas, kompozitorius, scenos judesio ir dainavimo teoretikas bei praktikas. Jis išskyrė statišką ir dinamišką gestus.

Statiškas gestas. Statika – mokslas, tiriantis kūnų, kuriuos veikia jėgos, pusiausvyrą. Dėsniai valdantys pusiausvyrą, yra priešpriešos, arba atsvaros, dėsniai. „Atsvaros dėsnio esmė yra ta, jog žmogaus kūno dalys nuolat juda priešinga kryptimi: galva į viršų – rankos žemyn; ranka į dešinę – galva į kairę; dešinė koja pirmyn – dešinė ranka atgal; kairys klubas pakeltas – kairys petys nuleistas ir t.t.“¹⁵ Galima sakyti, kad plastinė kūno harmonija yra pagrįsta priešprieša.

Dinamiškas gestas. Gestas gali būti tyrinėjamas ir pagal tai, kas lemia judesio nuoseklumą ir kintamumą, vadinama dinamika. Dinamika – tai judėjimo ir harmonijos sąlygos. Harmonijos sąlygos – dinaminė priešprieša, pirmumo laikymasis ir sąryšis.¹⁶

Pats kūno judesys jau yra dinamika. Judesį apibūdina: aukštis, jėga, judėjimas, nuoseklumas, kryptis, forma, greitis, reakcija ir t.š. Šios devynios charakteristikos lemia kūno judesio prasmę. Judesio išraiškingumo kriterijus yra natūrali žmogaus plastika.

¹⁵ Adomaitytė A., Mažeika A. *Raiškūs aktorius judesys*, Vilnius, 2012, p. 52

¹⁶ Adomaitytė A., Mažeika A. *Raiškūs aktorius judesys*, Vilnius, 2012, p. 53

3. ŽMONIŲ TARPUSAVIO SANTYKIAI MODERNIOJE VISUOMENĖJE

3.1 Šiuolaikinis žmonių gyvenimo būdas ir tarpusavio santykiai

„Are we human or are we dancer“ , dainuoja roko grupė „The Killers“ netiesiogiai keldama klausimą apie šiuolaikinius žmones.¹⁷ Iš esmės yra keliamas klausimas apie „sintetinius“, taip pavadinau netikrus žmones modernioje visuomenėje ir jų tarpusavio santykius.

Dabartiniai santykiai tarp asmenybių yra nebe natūralūs ir nebe tikri. Spartus gyvenimo tempas priverčia atitolėti vieniems nuo kitų, nors yra įnirtingai tikima, kad visos technologijos, tokios kaip telefonai, internetas padės priartėti prie žmonių. Šiandien žmonės turi vis daugiau galimybių komunikuoti vieni su kitais, tačiau „technologinis“ komunikavimas atrodo atvirkščiai proporcingas pačiam bendravimo nuoširdumui.

Psichologas, psichoterapeutas Robertas Petronis mano, jog šiandieniniam komunikavimui su aplinkiniais yra būdingas paviršutiniškumas, nes socialinis bendravimas turi tam tikrus šablonus ir nustatytas normas.¹⁸ Galima sakyti, kad anksčiau, kai žmonės gyveno mažesnėmis bendruomenėmis arba pasiekiamumas nebuvo toks atviras kaip dabar, santykių tikrumas atsirasdavo savaime. Dabar yra viskas kitaip. Jei bendraujant nutinka kažkokių nemalonių situacijų, bendravimas paprasčiausiai yra nutraukiamas ir nėra bijoma prarasti komunikacijos šaltinio, nes tokių, su kuriais gali pabendrauti apsimestine, „sintetine“ kalba yra begalės. Paviršutiniškas bendravimas, santykiai su žmonėmis visuomet buvo opus klausimas įvairiuose amžiuose, tačiau šiuolaikinis žmogus turi daug daugiau galimybių tą propaguoti, nes jam paskatas daro naujosios technologijos. Vis rečiau yra bendraujama „gyvai“, todėl pasitelkus į išmaniasias technologijas žmonėms vienas kitą suprasti ir jausti yra sudėtingiau, todėl ir nutolstame vieni nuo kitų. Gyvenimo tempas diktuoja sąlygas, todėl pokalbį stengiamasi sutrumpinti ir supaprastinti.

Žmonių susvetimėjimas, paviršutiniški žmonių tarpusavio santykiai neretai būna ir įvairių psichologinių problemų atsiradimo priežastys. R. Petronis teigia: „Kad ir kaip žmogus save

¹⁷ Prieiga per internetą: <http://www.azlyrics.com/lyrics/killers/human.html> [žiūrėta 2016 sausio 8 d.]

¹⁸ Prieiga per internetą: <http://laikas.tv3.lt/lt/info/12326/sintetiniai-zmoniu-santykiai-rupescio-ir-pastangu-deficitas-modernioje-visuomeneje/> [žiūrėta 2016 sausio 10d.]

„technologizuotą“, jis vis tiek yra gyvas padaras, mes esame gyvi. Taigi, save sintetindami, mes save mariname, ir tai sukelia labai daug bėdų, nes gyvybė mumyse tam priešinasi.“¹⁹

Bendravimas viešose erdvėse arba masiniuose žmonių susibūrimuose sudaro galimybę išlaikyti atstumą tarp žmonių, atitolimą ir tai parodo ne tik verbali kalba, bet ir kūno gestai, kūno susikaustymas, nes yra bandoma išlaikyti atstumą nuo kito asmens. Kai kuriuos žmones sukausto baimė, kad jų gali kiti nesuprasti, išsijuokti, o būti kitokiam dažnai yra nemadinga. Šitoks savęs „stabdymas“ ir bijojimas išsiskirti iš pilkos žmonių masės priveda prie visiškos savo, kaip asmenybės degradacijos. Bendravimas su kitais žmonėmis tampa nebe toks mielas ir reikšmingas dalykas, koks buvo anksčiau. Būtent šitaip susidaro visos sąlygos žmonių tarpusavio nesupratimui bei atitolimui.

Iš esmės, visas pasaulis keičiasi, o kartu su juo ir mes. Todėl kartais nebespėjame sekti besikeičiančios tikrovės, o nejučia susidariusios problemos mus gąsdina ir kankina. Viskas eina iš kartos į kartą, todėl visa mūsų pasaulėjauta, poelgių stimulai, vertybės, bendravimas ir visas gyvenimo būdas iš esmės yra paveldėtas iš ankstesnių šimtmečių. Todėl kai mes jaučiamės ne ten kur turėtume būti, mes droviai ir labai sudėtingai mėginame prisitaikyti prie mums gyvenime diktuojančių naujovių ir sąlygų. Visi šie dalykai nesudėtingai geba paveikti mus kaip asmenybes, todėl kuo toliau, tuo dažniau nebevertiname susidariusių situacijų racionaliai, o patys nebesugebame nusibrėžti nuoseklios elgesio linijos.

3.2 Individuali žmogaus laisvė

Visi mes – žmonės, turime susidarę savo vertybių skalę. Nors mes visi esame skirtingi, tačiau daugumos žmonių vertybinė skalė yra panaši ar net vienoda. Ne tik mes, bet ir aplinkos veiksniai įtakoja mūsų pasirinkimą, elgesio normas, principus, kuriais vadovaujamės arba norime vadovautis gyvenime. Vienas iš šių principų, kurių būtų galima išskirti kaip pagrindinį, yra laisvė.

Kiekvienas žmogus šį terminą suvokia vis kitaip, nes visi mes esame individualios asmenybės, turinčios savas vertybių sistemas. Noriu pabrėžti vieną pagrindinę laisvės formą - tai vidinė laisvė. Vidinė laisvė yra tai, kiek žmogus geba pats sau leisti, kokiomis normomis jis gyvena - ar geba realizuoti savo mintis ir turėti žodžio, minčių laisvę. Dažnai žmogus laisvas nebūna, nes jį veikia išorinis pasaulis, nustatytos normos, baimė išlipti iš rėmų. Asmenybės laisvam gyvenimui trukdo kitų asmenų požiūris į jį, kaip į laisvą, nepriklausomą žmogų.

¹⁹ Prieiga per internetą: <http://laikas.tv3.lt/lt/info/12326/sintetiniai-zmoniu-santykiai-rupescio-ir-pastangu-deficitas-modernioje-visuomeneje/> [žiūrėta 2016 sausio 10d.]

Bijojimas būti nesuprastam, pažemintam ir net būti kitokiam nei visi yra pagrindinė priežastis, kodėl žmonės neidentifikuoja savęs, kaip laisvos asmenybės ir pasineria į ieškojimus, kurie priveda prie masinės, vienodos visuomenės.

Galima pabrėžti, kad žmogaus vidinė laisvė yra didžiausias jo turtas, kuriuo jis gali naudotis atsižvelgdamas ne tik į savo, bet ir į aplinkinių interesus. Ji yra vienas iš tų principų, kuriais vadovaujantis žmogus susikuria gyvenimo tikslus, nusibrežia kelią, kuriuo eina ir būna tiesiog laimingas gyvendamas produktyvų savo asmeninį gyvenimą.

3.3 Masinė kultūra ir asmenybės tapatumas

XX a. 7 dešimtmetyje išsiplėtojus globalinio masto masinės komunikacijos kanalams (televizijai, radijui, o vėliau ir internetui), vakarietiška suprekinta kultūra - peržengia nacionalinių valstybių ribas ir pasiekia pasaulinį lygmenį.²⁰

Pastaruoju metu vis daugiau yra kalbama apie masinę kultūrą ir jos atsiradimo prigimtį. Tačiau kalbant apie masinę šiuolaikinę vartotojišką kultūrą reikia išsiaiškinti, ką šis terminas iš tiesų reiškia. Taigi, kultūra – visa, kas sukurta visuomenės fiziniu ir protiniu darbu: Materialinė (medžiaginė) k. Dvasinė k. Nacionalinė k. Senovės graikų k. Kultūros istorija.²¹

Ne vienas XX a. mąstytojas niūriai prognozavo aukštosios kultūros likimą Vakarų pasaulyje. Dar po Pirmojo pasaulinio karo vokiečių kultūros filosofas Osvaldas Špengleris (vok. Oswald Spengler) savo veikale „Vakarų saulėlydis“ rašė, jog Europos pabaigą žymi renginių, linksmybių, masinių susibūrimų ir sporto kultas. Apie tų pačių renginių masinį kultą kalbėjo ir ispanų filosofas Chose Ortega i Gasetas (isp. José Ortega y Gasset). O XX a. antroje pusėje kanadiečių kultūros teoretikas Herbertas Marshalas MakLuhanas (Herbert Marshall McLuhan) prognozavo miestų kultūros pabaigą, kurią žymėjo vaizdo įsigalėjimas. Turtėjančiam žmogui vis daugiau reikia aktyvaus poilsio, pigių pramoginių blizgučių, modernių techninių efektų. Visa tai yra lengvai pasiekama, tačiau dvasinis žmogaus gyvenimas pilkėja ir menkėja. Aplinkui gausu megėjiškos estrados recidyvų, kurie yra brangiai parduodami, nes yra masinės kultūros dalis. Dainininkai ir muzikantai rengiasi šokiruojančiai, norėdami atkreipti paauglių dėmesį, o šie prisižiūrėję tokių muzikos „žvaigždučių“ tampa jų sekėjais ir taip praranda savo individualybę.

²⁰ Noreikienė J. *Masinė kultūra ir jos funkcijos*, Vilnius, 2004, p. 39

²¹ Prieiga per internetą: <http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/k/kultura> [žiūrėta 2016 sausio 9d.]

Gyvenime pilna paradoksų, mes garbiname ne tai, ką reikėtų garbinti. Niekuo neišsiskirianti masė pamiršta kultūrinio gyvenimo vertybes ir tampa reikšmingesnė už svarbius gyvenimo įvykius. Paimkime paprastą pavyzdį, mūsų šalies krepšininkai laimėję medalį būna garbinami, jiems rengiami koncertai, jie yra sveikinami viešai visos šalies, tačiau sugrįžus mūsų šalies chorams, kurie tarptautiniuose konkursuose laimi nugalėtojų vardą, sveikinimų nesulaukia. Tuomet iškyla klausimas, kuris variantas yra reikšmingesnis mūsų kultūrai? Dėja, masinės kultūros įsigalėjimas šiuolaikiniame gyvenime yra itin stiprus.

Taigi, ne vienas kultūros filosofas ir kritikas prakalbo apie masinės kultūros keliamą pavojų. Iš esmės modernioji populiarioji kultūra yra televizijos ir naujųjų kultūros komunikacijų epochos reiškinys. Ji atspindi Vakarų pasaulį persmelkusį jaunystės, sėkmės, grožio ir lengvumo vartojimo kultą. Galima teigti, kad tai vartotojiškos visuomenės kultūra, kuri pati yra vartojama, kaip bet kuris masinės gamybos produktas. Masinę kultūrą formuoja žmogaus dvasingumas, kuris apima visas jo veiklos, gyvenimo sritis. Žmogui tampa būdinga siekti kažkokio rezultato, tačiau jam pasiekti neįdedama jokių pastangų. Nors iš kitos pusės, masinei kultūrai didžiulį postumą duoda visuomeniniai įvykiai ir komerciškumas.

Baisu, bet gamybos ir vartojimo santykiai užvaldo netgi tokią sritį kaip menas. Atsiradus techninėms galimybėms, masiškai prieinami tampa ne tik klasikiniai meno kūriniai, bet ir susiformuoja atskira masinės meno gamybos industrija. Menas tradiciškai buvęs individualia menininko kūryba, prasidėjus masiniam tiražavimui tampa sudėtine bendros masiškai gaminamų prekių rinkos dalimi.

Pilka masinė kultūra priveda prie žmogaus identiteto naikinimo. Moderni visuomenė savo modernizmo epochoje pradėjo siekti suteikti žmogui laisvę bei galimybę ją įgyvendinti, tačiau visi šie norai ir siekiai privedė prie visiškos tapatybės krizės.

Šiandieninėje visuomenėje išgyvename identiteto praradimo situaciją. Tereikia paklausti žmogaus – kas tu esi? Ir jis taps sutrikęs, nes į šį klausimą atsakymo jis neturi. Arba jis tylės, arba pradės daryti įvairiausių išvedžiojimus į pateiktą klausimą, į kurį būtų buvę galima atsakyti vienu žodžiu. Šiandieniniame sparčiai besivystančiame pasaulyje žmogus susiduria su ypatingai didele permainų gausa, kurios verčia permąstyti savo įsitikinimus ir vertybes. Pradedama ieškoti naujų dievų, draugų, kyla klausimų dėl lytiškumo. Tačiau staigus gyvenimo tempas kartais nepalieka laiko tokiems filosofiniams asmenybės samprotavimams. Todėl yra paliečiama jo egzistencija ir išgyvenama tapatumo krizė. Pirmasis tapatumo sąvoką pavartojo austrų neuropatologas, psichiatras, psichoanalizės pradininkas Zigmundas Froidas. Vėliau išsamesnius tyrinėjimus tęsė psichologas Erikas Eriksonas.

Zigmundas Froidas (vok. Sigmund Freud 1856 – 1939) teigė, kad asmenybė susideda iš trijų pagrindinių sistemų – id, ego ir superego. Kiekviena šių sistemų turi savo funkcijas, savybes, dalis, veikimo principus, psichologinius mechanizmus ir dinamiką.

Id. Tai psichikos dalis kuri yra paveldima. Į id įeina ir biologinės žmogaus elgesį motyvuojančios jėgos – instinktai. Dėl itin didelės sąveikos su biologiniais kūno procesais, ši asmenybės dalis yra psichinės energijos rezervuaras. Id siekia kuo greičiau iškrauti įtampą ir sugrąžinti pastovų ir žemą energijos lygį. Iš esmės id veikia tik pagal malonumo principą.

Ego (aš). Tai asmenybės sistema, kuri bando patenkinti organizmo poreikius per sąveiką su objektyvia realybe. Ego veikia pagal realybės principą. Čia psichiniai procesai padeda orientuotis organizmui išoriniame pasaulyje (tokie kaip suvokimas, mąstymas, atmintis ir pan.). Patį ego galima prilyginti vykdomajai asmenybės valdžiai, nes būtent jis reguliuoja visus žmogaus veiksmus, atrenka aplinkos objektus ir nusprendžia, koks instinktas ir kaip bus patenkintas. Jo pagrindinis vaidmuo yra suderinti instinktyvių organizmo poreikių patenkinimą su aplinkos sąlygomis, tad jo pagindiniai tikslai ir yra – išlaikyti individo gyvybę ir prižiūrėti rūšies reprodukciją.

Superego (aukščiau nei aš). Tai žmogaus prisiimtos tradicinės vertybės ir visuomenės idealai. Galima sakyti, kad superego yra asmenybės moralioji dalis, kuri atstovauja tai, kas idealu labiau nei tai, kas realu ir labiau siekia tobulumo, nei realių tikslų.

Galime drąsiai teigti, kad id, ego ir superego yra tam tikri procesai, kurie veikia pagal skirtingus dėsnius. Todėl asmenybė normaliai funkcionuoja kaip visuma, o ne kaip trys atskiros dalys. Sąlyginai galima id prilyginti biologinei asmenybės pusei, ego – psichologinei, o superego – socialiniai daliai.

Erikas Eriksonas (Erik Homburger Erikson 1902 – 1944) buvo vienas pirmųjų, kuris pabrėžė socialinės patirties reikšmę žmogaus gyvenime. Jis tikėjo, kad savęs supratimas ateina per sąveiką su kitais, taip pat kartu ir per kitų asmenų supratimą. Jaunas individas privalo išmolti būti savimi, suprasti kas jam yra svarbiausia ir kuo jis yra svarbus kitiems asmenims. Taip pat jis teigė, kad tapatumas yra išorinė ego išraiška, o žmogaus augimas vyksta ne tik fiziškai, tačiau ir psichologiškai ir socialiai. Jis manė, kad pirmiausiai yra galima biologinė branda, o tik vėliau psichologinė ir socialinė. Galima teigti, kad E. Eriksono teorija yra pamatinė, pagrįsta ir įrodoma, nors kartais sulaukianti kritikos dėl to, kad yra tik autoriaus kultūros išdava, tačiau tai yra viena labiausiai įtakojančių teorijų psichologijos istorijoje apie savęs suvokimą.

4. KŪRYBINIŲ DARBŲ REALIZAVIMAS

4.1 Darbo temos pasirinkimas

Nuo grafikos neatsiejama mano gyvenimo dalis yra šokis. Nuo pat mažens jis mano gyvenime vienas iš svarbiausių dalykų. Jis mane įkvepia, atpalaiduoja. Todėl vizualinei darbų išraiškai įtaką padarė būtent jis. Šokis, šokėjų plastika, judesiai, taip pat menininkų kūrybiniai sprendimai, kuriuose buvo akcentuojamas žmogus, jo kūnas šokio procese.

Kūno kalba turi neabejotiną įtaką ne tik vizualiam menui, bet ir visam kultūriniam laikotarpiui. O gausiausiai kūno kalbos galime išvysti šokyje, todėl galime teigti, kad pagrindinis šokančiojo žmogaus uždavinys – išreikšti savo emocijas judesiais. O pagrindinė priemonė kuri leidžia tai pateikti yra – kūnas. Šokdamas ir išliedamas save žmogus geba papasakoti visą istoriją, išgyventi stiprius jausmus ir parodyti tai, kas slypi šokančiojo pašamonėje. Šokis tai kūno kalba. Kūno kalba, kuria mes neverbaliu būdu perteikiame savo emocijas, jausmus, išgyvenimus, socialines realijas. Dažnai vienas ar keli šokio elementai geba papasakoti daugiau nei yra įmanoma įsivaizduoti. Kartais net vienas menkiausias rankos mostelėjimas yra visa ko esmė ir reikšmė.

Kūrybiniame darbe yra norima užfiksuoti šokėjų emocijas, išgyvenimus, kurie visa tai perteikia savo kūno plastika. Saviraiška, savęs išlaisvinimas tampa pagrindiniai aspektai, norint perteikti visą vaizdą įtaigiai ir prasmingai. Be visa to, svarbus aspektas tampa šviesos ir tamsos kontrastai. Jie vienas kitą sustiprina, o tuo pačiu ir sušvelnina. Šviesos kritimas ant kūno suteikia dinamiškumo visam kūriniumi. Perteikiamas vaizdas per kūną - tai ekspresija, kuri atlieka ne tik estetinę, meninę funkciją. Šokis išlaisvina asmenybę, ji tampa nesusikausčiusi, išsilaisvinusi iš savo „pančių“. Taip yra išgyvenama plati emocijų paletė. Suteikiama laisvė interpretacijai ne tik šokėjui, bet ir kūrėjui.

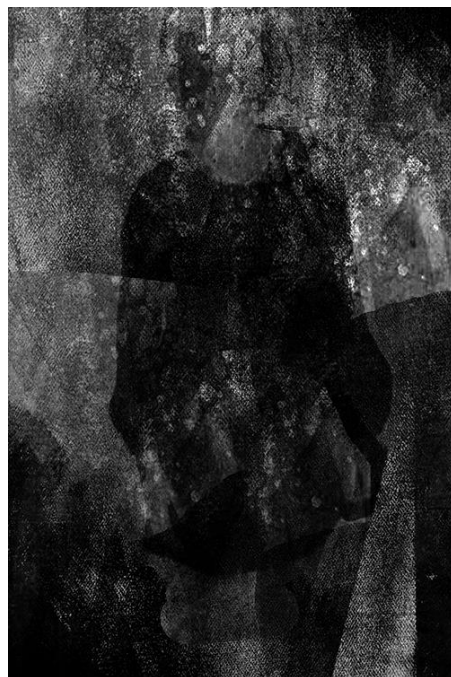
4.2 Darbo temos vystymas ir kūrybiniai bandymai

Stebėdama žmones, analizuodama jų elgesį pastebėjau, kad šiuolaikinis žmogus yra labai susvetimėjęs su aplinka, nemokantis išreikšti savo minčių, bandantis pritaipiti prie „pilkos“, niekuo neišsiskiriančios masės. Bet koks išskirtinumas yra suvokiamas kaip „nenormalumas“, o individuali nuomonė gali būti ne taip suprasta. Verbalia kalba išsakyti savo jausmų ir išgyvenimų neišeina, kyla baimė būti nesuprastam, išjuoktam, todėl vienas iš būdų atskleisti save kaip asmenybę ir išsakyti savo mintis, jausmus ar tiesiog emociją padeda neverbali kalba, kūno kalba. Bijojimas nepritaipyti šiuolaikinėje visuomenėje privertė susimąstyti apie žmogaus individualybės praradimą. Galvodama apie tai, sukūriau pirmuosius savo pasirinktos temos

darbo eskizus (žiūrėti 1 – 8 pav.). Darbų realizavimui rėmiausi Federico Bebber, Sauliaus Saladūno, Romualdo Čarnos darbų kūrimo plastika (žiūrėti 38psl. 5pav, 6pav.).

(1 pav.)

(2 pav.)

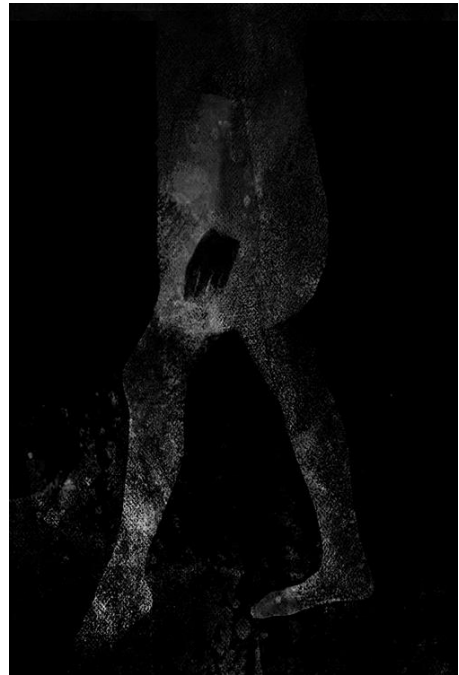
(3 pav.)

(4 pav.)

(5 pav.)

(6 pav.)

(7 pav.)

(8 pav.)

Visuose eskizuose pirmiausiai mėginau akcentuoti kūno judesį, o tik paskui faktūrų žaisimą. Mano temos atskleidimui darbuose ir objektų išryškinimui spalva nėra reikalinga, todėl visiems darbams pasirinktas juodos – baltos spalvos spektro koloritas. Pirmiausiai visi darbai buvo kuriami kompiuterine programa (Adobe Photoshop), todėl eskizinės peržiūros vyko monitoriaus ekrane. Ir tik išsirinkus tinkamą eskizinį variantą buvo mėginama ieškoti medžiagų, ant kurių būtų galima spausdinti pasirinktus darbus.

Pirmieji eskizai (žiūrėti 1; 2 pav.) buvo kuriami daugiau abstraktūs. Juose mirguliavo faktūros ir visiškai suliejo kūno siluetą su visa aplinka, todėl tokios darbų kūrimo manieros buvo atsisakyta, nes ji neatskleidė svarbiausios vaizduojamos esmės - kūno judesio bei komunikacijos išraiškos per ją. Antrasis eskizų kūrimo etapas mane taip pat nuliūdino (žiūrėti 3; 4 pav.) , nes darbuose vyrauja statiškumas, o minimalistinės faktūros neatskleidžia kūrinio visumos. Taip pat buvo reikalingas kompozicinis sprendimas, nes visos kompozicijos buvo vienodos - centrinės. Trečiajame eskizų kūrimo etape (žiūrėti 5; 6 pav.) buvo akcentuojamas tik judesys, kūno siluetas. Figūra buvo jungiama su faktūromis, todėl fone jų buvo atsisakyta ir taip paliekama erdvė juodam fonui. Kompoziciškai šis variantas taip pat netiko, nes figūroms buvo pasirinkta centrinė kompozicija, o jos pačios užėmė beveik visą darbo formato dydį. Galiausiai buvo pasirinktas paskutinis ketvirtasis eskizinis variantas (žiūrėti 7; 8 pav). Juose buvo ieškomas įdomesnis kompozicijos sprendimo būdas. Taip pat buvo paliekama tuščia erdvė kas suteikia darbui įtaigumo. Figūros ir faktūrų susijungimas sudarė vieną bendrą visumą, o šviesos ir tamsos ruožai atskyrė figūrą nuo fono.

Kuomet buvo išsirinktas kūrybinių darbų tinkamas eskizinis variantas prasidėjo darbas pasirinkta stilistika. Pirmiausiai atrinkau, fotosesijos metu darytas nuotraukas, kuriose buvo matomas kuo įtaigesnis kūno gestas, judesys, kuris tarytum pasakoja kažkokią istoriją, rodo susvetimėjimą, susikaustymą, suvaržytą kūną. Pažvelgus į darbo koncepciją ir kūno formą turi susidaryti bendra visuma. Įkėlus nuotraukas į kompiuterinę programą prasidėjo kūrybinis darbas. Buvo nuspręsta, kad pasirinktai temai atskleisti bus naudojamas vienodas visų darbų formatas (1000 x 600), o darbų bus 10. Kadangi faktūros buvo gaunamos iš mano tapybos darbų fragmentų, tai bendras darbų vaizdas buvo panašus į monotipiją. Tokią iliuziją sukėlė faktūrų gausa, toniniai perėjimai, atsitiktinumas, eksperimentavimas.

4.3 Baigiamojo darbo etapiškumas

Po ilgų svarstymų ir bandymų galutinei magistrantūros baigiamojo darbo kolekcijai sukurti spausdinamų darbų pagrindu pasirinkau ne matinį popierių ar puskartonį, bet blizgų faktūrinį.

Tai įtakojo kūrybinių bandymų metu padarytos išvados, jog ši medžiaga leidžia labiau atskleisti esamo vaizdo faktūriškumą, baltos – juodos skalės dėmių gilumą, o paviršiaus blizgumas suteikia įtaigumo kolekcijos visumai. Žvelgdamas į darbo paviršių gali pamanyti, kad žvelgi į veidrodį, todėl galima susieti visą kūrybinio darbo koncepciją būtent su juo (veidrodžiu). Jame tarsi atsispindi suvaržyto žmogaus kūnas ir būtent taip galima pažvelgti į save iš šalies, tarsi apnuogintą būtybę, kuri yra tokia, kokia yra. Taip pat ši medžiaga suteikia didesnes garantijas darbų eksponavimui, nes ji yra patvaresnė ir ne tokia „lepi“ kaip paprastas matinis popierius ar puskartonis. Paviršiaus blizgumas ir slidumas nepalieka netyčinių nešvarumų ant darbo, nes paviršius gali būti švelniai apvalomas. Dažas gerai įsigeria į medžiagą nepanaikindamas nė vieno fragmento, o medžiagos struktūra suteikia galimybę nesibaiminti dėl įplėšimų.

Skaitmeninės grafikos technika atliekamų darbų svarbiausias momentas, faktūrų gausos jungimas ir derinimas tarpusavyje su žmogaus kūno siluetu, kuris akcentuoja žmogaus susikaustymą, baimę, nesusikalbėjimą. Faktūrų fragmentai paimti iš mano asmeninės abstrakčios tapybos darbų kolekcijos.

Savo darbuose išskirčiau keturis pagrindinius ir ryškiausius darbų kūrimo etapus. Pirmasis etapas – fotosesijos metu foto nuotraukų kūrimas ir taip pat jų atrinkimas. Fotografijos buvo kuriamos pasitelkus muziką ir šokį. Fotosesijos metu buvo stebima trijų merginų kūno kalba ir sąveika viena su kita. Jų buvo paprašoma išlaisvinti save per šokį: suktis, šokinėti, sėdėti, lankstytis, apsikabinti ir pan.

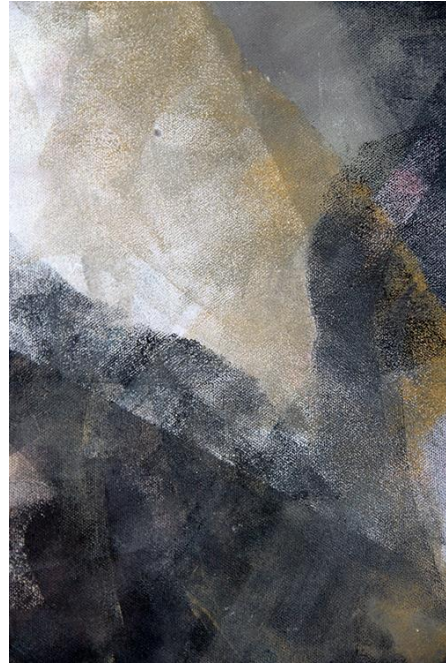
Antrasis etapas – tapybos darbų atrinkimas ir fragmentų fotografavimas. Kadangi spalva šiuose darbuose man neturi reikšmės, nes visa kolekcija „Jungtys“ yra kuriama juodai baltais atspalviais, todėl buvo ieškomos geriausios ir labiausiai faktūriškai išpildytos darbų vietos. Jos buvo fotografuojamos, keliamos į kompiuterinę programą Adobe Photoshop ir kompiuteriu apdirbamos.

Trečiasis etapas – kompozicijos kūrimas. Naudojant atrinktas nuotraukas, kuriose buvo akcentuojamas plastiškas judesys, kūno kalba, buvo derinamos su jau kompiuteriu apdorotomis faktūromis ir jungiamos į vieną bendrą visumą. Tokiu būdu buvo ieškomas ir geriausias kompozicinis sprendimas.

Ketvirtasis etapas – kolekcijos visumos apžvelgimas ir užbaigimas. Akcentavau svarbiausias kūno raiškos elementus: kojas, rankas, pačią kūno padėtį. Taip pat derinau bendrą faktūrų visumą kolekcijoje. Buvo daroma (CMYK) spauda ant faktūriško popieriaus. Visi galutiniai atspausdinti ir apkarpyti darbai buvo dedami į laikiklius (snapfix), kad darbus būtų galima pakabinti.

(Pirmas etapas)

(Antras etapas)

(Trečias etapas)

(Ketvirtas etapas)

4.4 Kolekcijos „Jungtys“ analizė

Kūno kalba geriausiai atspindi asmenybės emocijas ir psichologinę savijautą, tarpusavio santykius su kitais asmenimis. Dešimties grafikos darbų kolekciijoje „Jungtys“ vaizduodama trijų merginų kūno išraišką išsikėliau sau uždavinį sukurti bendrą kompozicinę dermę visoje kolekciijoje jungiant kūno (kūno dalių: rankų, kojų, plaukų) siluetą su įvairiomis abstrakčios tapybos darbų faktūromis. Darbuose turi atsispindėti kūno kalba, kuria asmenybė reprezentuoja nusistovėjusias taisykles, susvetimėjimą tarp kitų žmonių, bei bandymą išsilaisvinti per šokį iš savo „pančių“.

Tiek grafika, tiek šokis man buvo artima meno rūšis, todėl tokį sprendimą (kolekciją kurti grafikos technika kurioje būtų akcentuojamas žmogaus kūnas šokio judesyje) pasirinkau neatsitiktinai. Taip pat manau, kad žmogaus kūnas yra puikus informacijos šaltinis, kuriuo mes gebame komunikuoti su aplinkiniu pasauliu neverbaliu būdu ir taip išreikšti savo mintis, jausmus, vidinius išgyvenimus ir esamą padėtį visuomenėje. Nors yra sakoma, kad būtent akys yra sielos veidrodis, tačiau drąsiai galiu teigti, kad man, žmogaus sielos veidrodis yra kūno plastika, kūno kalba. Kadangi noriu pabrėžti įtaigiausius ir labiausiai suvaržytus žmogaus kūno judesius, todėl ne visuose darbuose yra pateiktas visas žmogaus siluetas. Kai kur yra akcentuojama tik kojų padėtis, rankos mostas, kūno pasvirimas. Kaip svarbiausią probleminį tašką išskiriu individualybės praradimą, susvetimėjimą tarp žmonių, baimę būti kitokiu.

Dešimties grafikos darbų kolekciją kūriau naudodamasi daugiasluoksniškumu. Visi kolekcijos darbai pateikti vienodame formate (1000 x 600) kad sudarytų vieną bendrą visumą, tačiau esant reikalui kiekvienas būtų panaudotas kaip atskiras, savarankiškas darbas. Kūno judesius bei tuščią erdvę išryškina faktūrų gausa ir toniniai skirtumai. Žvelgiant į darbus iš šalies galima pamanyti, kad jie yra sukurti monotipijos technika. Todėl galime sakyti, kad įvairios faktūros, dėmės viską sujungia ir sulieja į bendrą nedalomą ištirpstančią visumą. Stengiamasi kiekvieną pozą pateikti vis kitokiu rakursu, kad nebūtų viena ir tapati kompozicija per visą darbų kolekciją. Šiuo atveju, mano darbuose dėmesys buvo kreipiamas į kūno padėtį, o ne į veido išraišką, būtent todėl veidas nėra išryškintas, nėra suteikta galimybė jį identifikuoti. Svarbiausias fiksuojamos nuotaikos niuansas – kūno padėtis ir savęs išlaisvinimas.

„Jungtys“

„Jungtys“ – taip perkeltine prasme pavadinau savo darbo pavadinimą. Tai pasamprotavimai apie tai, kokie šiais laikais žmonės yra susvetimėję, kokie mes tampame kitų akyse ir nesame tokie, kokie turime būti. Gyvenimo ir laiko stokos nustatytos normos mus paverčia savo pačių gyvenimų įkaitais. Kasdien mes ieškome naujų jungčių, kurios mus „sujungs“ su tam tikrais

objektais ar reiškiniais. Gyvename ne savo gyvenimus, todėl vis bandome atrasti su kuo galime susijungti. Dažnas žmogus ieško savęs įvairiose srityse. Nebežinome kas yra mūsų dievas, kas mes tokie. Šiandieniniame pasaulyje vis labiau įsigali naujų dievų era. Žmonių vertę nustatome jau ne mes patys, bet grindžiama sistema, kurią arba atitinkame, arba ne. Svarbus aspektas tampa žmonių santykiai. Tampame visuotiniu reiškiniu, ko pasekoje prarandame savo identitetą.

Žmonių suvienodėjimas įtraukia vis daugiau žmonių ir mes tampame mase, kuriai visos veiklos ir visos erdvės darosi ankštos. Mados, vartojimo ypatumai, populiarioji kultūra viskas tampa viena, neišsiskiriančia mase. Būtų galima tai įvardinti atviru suvienodėjimo kalėjimu, kuriame mus kažkas prisirišę kaip marionetes tampo už virvučių. Nors tampame suvienodėjusia mase, tačiau realiai prarandame save, savo identitetą, nuostatas, tampame susvetimėję su žmonėmis. Susvetimėjimą galima tapatinti su abejingumu kitiems, apatišku elgesiu, egoizmu, atsiribojimu nuo artimųjų ir visuomenės. Ši problema labai išryškėjo XX a. Paradoksalu, tačiau atsiradus naujosioms šiuolaikinėms technologijoms, galimybė susisiekti ir pabendrauti su žmonėmis yra gerokai išaugusi nei kada anksčiau, tačiau kažkodėl visi tapo tolimesni, užsidarę savyje su savo problemomis. Susvetimėjimas niekur nedingo, todėl tai galėtume įvardinti kaip viena opiausių problemų šiuolaikiniame pasaulyje. Pagrindine grafikos darbų atsvara tampa žmogaus kūno išlaisvinimas iš susikaustymo ir suvienodėjusio pasaulio tam, kad taptų laisvu ir nepriklausančiu nuo sistemos.

Išvados

- Kūno analizė atskleidė tai, kad istoriniame kontekste kūnas buvo traktuojamas skirtingai. Kūno samprata smarkiai kito ir priėjo iki šių laikų, kuomet mokslas kūną suvokia kaip besiformuojančią ženklų sistemą, susijusią su aplinkos veiksniais.
- Šiuolaikinėje visuomenėje pagrindine kūno funkcija tampa reprezentatyvumas, kuris leidžia žmogui išsiskirti ar suvienodėti visuomenėje.
- Kūnas – tai bene didžiausias komunikavimo su aplinka objektas.
- Šokis, tai mūsų dvasinio pasaulio atspindys. Savo šokiu žmogus geba atskleisti savo nusistovėjusias normas, pažvelgti į visas susiklosčiusias situacijas asmeniškai taip, kad nereikėtų paklusti šiandieninei masinei kultūrai.
- Šiandieninio žmogaus būklė dažniausiai priklauso nuo susidariusių stereotipų.
- Baimė nepritapti ir būti nesuprastam naikina mūsų asmenybės laisvę.
- Pasidavimas masinei kultūrai naikina mus kaip asmenybes.

LITERATŪRA

1. Au S. Baletas ir modernusis šokis: R. Paknio leidykla, 2000
2. Adomaitytė A., Mažeika A., Raiškūsis aktorius judesys, Vilnius: LMTA, 2012
3. Fiske J. Populiariosios kultūros supratimas, Vilnius: Žara, 2008
4. Grivickas V. Šokio menas, Vilnius: Mintis, 1965
5. Janulis V. Faktūra grafikoje, Šiauliai, 2000
6. Krukauskienė E., Trinkūnienė I., Žilinskaitė V. Jaunimo kultūrinis identitetas: prioritetai, nuostatos, etninė kultūra, Vilnius: Eugrimas, 2003
7. Kūnas lietuvių kultūroje, Straipsnių rinkinys, Šiauliai, 2000
8. Laskienė S. Žmogaus kūno samprata III dalis. Filosofinis aspektas, Kaunas: LKKA, 2002
9. Nemerovskis A. Plastinė aktorius raiška, Kaunas, Šviesa, 1982
10. Norbutaitė – Dilinskienė M., Reljefinė faktūra, Šiauliai: ŠU leidykla, 2006
11. Noreikienė J. Masinė kultūra ir jos funkcijos, Vilnius, 2004
12. Poškaitis K. Šokio aprašymas, Vilnius, 1992
13. Tereškinas A. Kūno žymės: seksualumas, identitetas, erdvė Lietuvos kultūroje, Vilnius: Baltos lankos, 2001
14. Žukauskaitė A., Aleksejūnaitė V. Lytys, medijos, masinė kultūra, Vilnius: VDA, 2005
15. Prieiga per internetą: <http://aplinkkeliai.lt/filosofijos-istorija/dualistine-zmogaus-samprata-fizinio-ir-fenomenologinio-kuno-perskyra/> [žiūrėta 2015 gegužės 8 d.]
16. Prieiga per internetą: <http://www.moksliniai-darbai.lt/rasiny/15344/susvetimejimas-siandieniniame-pasaulyje-didziausia-zmonijos-nelaime.html> [žiūrėta 2015 gegužės 28d.]
17. Prieiga per internetą: <https://lt.wikipedia.org/wiki/Baletas> [žiūrėta 2015 gegužės 25d.]
18. Prieiga per internetą: https://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%A0iuolaikinis_%C5%A1okis [žiūrėta 2015 gegužės 25d.]
19. Prieiga per internetą: <http://www.ufas.lt/gatves-sokiai-streetdance-hip-hop-sokiu-pamokos> [žiūrėta 2015 gegužės 25d.]

20. Prieiga per internetą: https://lt.wikipedia.org/wiki/Sportiniai_%C5%A1okiai [žiūrėta 2015 gegužės 25d.]
21. Prieiga per internetą: <http://www.sokiai.lt/solo-sokiai/modernus-sokis/458> [žiūrėta 2015 birželio 3d.]
22. Prieiga per internetą: <http://sokiubunkeris.lt/pamokos/siuolaikinis-sokis/> [žiūrėta 2015 gegužės 3d.]
23. Prieiga per internetą: http://www.kpskc.lt/edukacinis/choreografija/audrone_bastyte.pdf [žiūrėta 2015 birželio 10d.]
24. Prieiga per internetą: <http://judesiodialogas.weebly.com/scaronokio-ir-judesio-terapija.html> [žiūrėta 2015 birželio 10d.]
25. Prieiga per internetą: <http://www.anonsas.lt/portal/categories/25/0/0/1/article/121/sokis-judesio-terapija-sielos-atspindziai-kune> [žiūrėta 2015 birželio 15d.]
26. Prieiga per internetą: <http://www.studijoms.lt/kas-yra-laisve.htm> [žiūrėta 2016 sausio 09d.]
27. Prieiga per internetą: [http://banga.tv3.lt/lt/2content.content_view_diary_other/746424.81790-=\(3665242556](http://banga.tv3.lt/lt/2content.content_view_diary_other/746424.81790-=(3665242556) [žiūrėta 2016 sausio 9d.]
28. Prieiga per internetą: <http://versijos.lt/siuolaikinis-gyvenimo-budas-ir-zmogaus-prigimtis/> [žiūrėta 2016 sausio 9d.]
29. Prieiga per internetą: <http://therum.blogas.lt/susvetimejimas-siuolaikineje-visuomeneje-10.html> [žiūrėta 2016 sausio 9d.]
30. Prieiga per internetą: <http://laikas.tv3.lt/lt/info/12326/sintetiniai-zmoniu-santykiai-rupescio-ir-pastangu-deficitas-modernioje-visuomeneje/> [žiūrėta 2016 sausio 10d.]
31. Prieiga per internetą: http://www.xxiamzius.lt/numeriai/2005/09/07/kult_01.html [žiūrėta 2016 sausio 10d.]
32. Prieiga per internetą: <http://www.7md.lt/teatras/2013-05-17/Ka-ir-kaip-kalba-sokis> [žiūrėta 2016 sausio 9d.]
33. Prieiga per internetą: <http://www.kunokalba.lt/straipsniai/kuno-kalba-istorija> [žiūrėta 2016 sausio 9d.]

34. Prieiga per internetą: <http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/k/kultura> [žiūrėta 2016 sausio 9d.]
35. Prieiga per internetą: https://lt.wikipedia.org/wiki/Sigmund_Freud [žiūrėta 2016 sausio 8d.]
36. Prieiga per internetą: <http://psichologas.lt/z-froido-psychoanalitine-asmenybes-teorija-i-dalis/> [žiūrėta 2016 sausio 8d.]
37. Prieiga per internetą: <http://www.azlyrics.com/lyrics/killers/human.html> 2016 sausio 8 d.

Priedai

(1 pav.)

Leah Yerpe's

<https://www.google.lt/search?q=Leah+Yerpe%27s&biw=1366&bih=623&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0CAUQAUoAWoVChMIzPuO8caWxgIV5oxyCh2uJACn#imgrc=>

(2 pav.)

E Delacroix „Laisvė barikadose“ (fragmentas) 1830 m.

https://www.google.lt/search?q=.+Delacroix+%E2%80%99ELaisv%C4%97+barikadose&biw=1366&bih=623&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiG25HJxKHKAhVEjSwKHaaGBjkQ_AUIBigB#tbn=isch&q=delacroix&imgsrc=koO0q48M3NJ09M%3A

(3 pav.)

H. Matisse „Šokis“ 1909 – 1910

https://www.google.lt/search?q=.+Delacroix+%E2%80%99ELaisv%C4%97+barikadose&biw=1366&bih=623&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiG25HJxKHKAhVEjSwKHaaGBjkQ_AUIBigB#tbn=isch&q=matisse&imgsrc=JheuUrzHaFxd3M%3A

(4 pav.)

Leonardo Da vinci. Rankų etiudas (apie 1483)

https://www.google.lt/search?q=.+Delacroix+%E2%80%9ELaisv%C4%97+barikadose&biw=1366&bih=623&source=Inms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiG25HJxKHKAhVEjSwKHaaGBjkQ_AUIBigB#tbn=isch&q=leonardo+da+vincis+&imgrc=g3aOk79uEbTjM%3A

(5 pav.)

Miquel Angel. Adomo sutvėrimas. Siksto koplyčios plafono freskos fragmentas (1508 – 1512)

https://www.google.lt/search?q=.+Delacroix+%E2%80%9ELaisv%C4%97+barikadose&biw=1366&bih=623&source=Inms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiG25HJxKHKAhVEjSwKHaaGBjkQ_AUIBigB#tbn=isch&q=migela+ngelo&imgrc=uvxDPzqWPyz9eM%3A

(5 pav.)

Federico Bebber

https://www.google.lt/search?q=federico+bebber&biw=1366&bih=667&source=Inms&tbm=isch&sa=X&sqi=2&ved=0ahUKEwiD_a70wMnKAhUrmHIKHZjdBr0Q_AUIBigB#imgrc=

(6 pav.)

Romualdas Čarna „Vakaras virš salyno“ 2007

<http://auksopjuvis.lt/vakaras-virs-salyno.html>

Kūrybinių darbų kolekcija „Jungtys“

Skaitmeninė grafika, 100 x 60 cm, 2016 m.

